

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Досліджено існуючу практику проведення аналізу діяльності підприємств науково-технічної галузі й запропоновано узагальнену модель аналізу науково-технічних підприємств, що базується на переліку оціночних показників діяльності

Постановка проблеми. Питання аналізу діяльності підприємства завжди було актуальним для управління, власників та робітників підприємства. Результат аналізу дає відповіді на багато питань, але одне із важливих є визначення рівня рентабельності підприємства, визначення питомого вкладу в загальний успіх діяльність робітників і керівників підприємства, визначення потенційних можливостей всіх видів ресурсів, перспективність діяльності та багато іншого.

Оцінка ефективності в науково-дослідній діяльності залишається однією з найважливіших економічних проблем сучасності. Створення типового методичного інструментарію, необхідного для визначення значимості науково-дослідних установ, конструкторських і проектних організацій, ступеню впливу діяльності організацій на науково-технічну політику в державі, галузі, напрямку та регіоні – ця проблема, яка потребує постійного дослідження та реорганізації у відповідності до вимог часу.

Аналіз досліджень і публікацій за висвітлювальною темою. Оцінка ефективності в цій галузі, в галузі інновацій, викликає велику зацікавленість. Останнім часом з'явилася значна кількість наукових праць щодо інноваційної моделі розвитку економіки України і суб'єктів господарювання: П. Завліна [2,3], С. Ільєнкової [4], С. Ілляшенка [5], Н. Краснокутської [6], Е. Кирилова та ін. у них розкрито сутність, види й особливості моделі інноваційного розвитку економіки, інструменти й важелі державної підтримки інновацій, складові механізми інноваційного

розвитку підприємств, етапи інноваційного процесу, методи оцінки інноваційних проєктів тощо. Проте проблему оцінки ефективності науково-технічних інновацій усе ще не розв'язано остаточно: не враховуються сучасні вимоги щодо побудови цілісної моделі оцінювання ефективності, не обґрунтовані повною мірою принципи та особливості оцінки ефективності окремих напрямків наукової діяльності

Метою статті є впровадження програми економічного аналізу за певним алгоритмом для можливості загальної оцінки науково-технічного підприємства в цілому по галузі, його економічної та наукової значимості.

Кількісним показником, що узагальнює наукову (науково-технічну) діяльність організації (установи), є рейтинг. Він у комплексі характеризує: цільову орієнтацію діяльності організації (установи), рівень розвитку її науково-технічного потенціалу, ефективність роботи організації (установи), рівень отриманих результатів, ступінь використання на практиці отриманих організацією (установою) результатів, інші її унікальні властивості та досягнення. Рейтинг, окрім головної сумарної ознаки, має кілька допоміжних згідно з характеристиками діяльності організації. Всього визначено сім критеріїв, які дають можливість оцінити діяльність організації (установи) будь-якої спрямованості та профілю. [1]

Залежно від отриманого рейтингу, всі науково-дослідні організації (установи), що атестуються, розподіляються на декілька груп (категорій) за ознакою раціонального

використання науково-технічного потенціалу та характером діяльності, зокрема:

а) організації (фундаментального науково-технічного, проектно-впроваджувального спрямування), що можуть визначати та впливати на державну науково-технічну політику;

б) організації, що формують перспективну та науково-технічну політику галузі;

в) організації, що формують перспективну та науково-технічну політику розвитку певного напрямку і можуть бути головними для досліджень, розробок, впроваджень конкретних видів наукової, технічної, проектної продукції;

г) організації, що ведуть роботи, пов'язані з розробкою окремих складових частин комплексів, пристроїв, вузлів техніки та виконання разових замовлень.

Передбачається, що віднесення організації (установи) до однієї з груп (категорій) дасть змогу визначити міру бюджетної підтримки її діяльності (повне чи часткове базове, цільове або контрактне фінансування).

Сьогодні в Україні оцінку рейтингу проводять робочі групи, створені відповідними міністерствами, відомствами (експертною комісією), в яку повинні включати представників виконавчої влади та Фонду державного майна під головуванням керівника (його заступника) міністерства, відомства (1) Завданням комісії є за допомоги робочої групи оцінити "Картки рейтингу" по кожному з підприємств. "Карта рейтингу" заповнюється робочою групою комісії на підставі анкетних даних підприємства. Така оцінка містить перелік основних показників,

які дозволяють по кожному з напрямку діяльності підприємства чи організації дати об'єктивну оцінку. Відповідно це потребує визначення типового специфічного плану та відповідної програми аудиту підприємств та організацій, які працюють в науково-технічній галузі. Впровадження певної типової методики аналітичних розрахунків основних економічних показників підприємств та організацій. Серед показників можуть бути, наприклад, такі: унікальність наукового профілю організації; цільова орієнтація робіт, рівень науково-технічного потенціалу, ступінь використання на практиці отриманих результатів, можливість швидкого переключення на нову проблематику при зміні завдань галузі; важливість організації як центру аналітичного узагальнення світового досвіду і його адаптації до потреб галузі в Україні, потреб регіону і т.п.

Типова програма аналітичних показників може бути застосована як загальнодержавними комісіями, так і комісіями які відповідають за внутрішній контроль на підприємстві. При визначенні і оцінці показників необхідно керуватись системою балів (100 або 5-ти бальною) і належним досвідом та кваліфікацією. Відповідно загальний аналіз підприємства – це підсумковий усереднений показник думки 3-х або більше членів комісії. Нижче в таблиці наводимо перелік основних аналітичних показників, які можна використати при проведенні оцінки ефективності діяльності науково-технічних підприємств, які працюють в науково-дослідній галузі.

Таблиця 1. Узагальнена модель аналізу науково-технічних підприємств

Аналітичні показники наукового підприємства, організації	Оцінка	Прим.
1. Цільова орієнтація робіт 1.1. Наукова перспективність робіт, що проводились (проводяться), у т.ч. з точки зору їх відповідності науковим пріоритетам 1.2. Технологічна перспективність робіт, у т.ч. з точки зору їх відповідності науково-технічним пріоритетам 1.3. Рівень відповідності тематики робіт які проводились (проводяться) основним напрямкам, що раніше були закріплені офіційно за цією організацією (установою) Сума оцінок критерію 1: 2. Рівень розвитку науково-технічного потенціалу		

Аналітичні показники наукового підприємства, організації	Оцінка	Прим.
<p>2.1. Наявність в організації (установі) фахівців-лідерів, що мають визнання та авторитет (в т.ч. міжнародний) з профільної для організації (установи) проблематики</p> <p>2.2. Наявність та ступінь використання сучасного наукового обладнання, технічного устаткування і та ін. (ЕОМ, АРМи, стенди і т.п.)</p> <p>2.3. Рівень використання сучасних методів досліджень, обробки даних, проектування, конструювання тощо</p> <p>Сума оцінок критерію 2:</p> <p>3. Рівень ефективності роботи організації (установи)</p> <p>3.1. Рівень ефективності використання науково-технічного потенціалу при проведенні науково-дослідних робіт</p> <p>3.2. Рівень використання науково-технічного потенціалу при виконанні проектно-конструкторських і технологічних робіт, виготовленні дослідних зразків, документації, виробів тощо</p> <p>3.3. Рівень ефективності комерційної діяльності організації (установи) та пристосування її до ринкових відносин</p> <p>Сума оцінок критерію 3:</p> <p>4. Рівень отриманих результатів</p> <p>4.1. Рівень отриманих результатів при виконанні науково-дослідних робіт</p> <p>4.2. Рівень отриманих результатів при виконанні проектно-конструкторських і технологічних робіт, виготовленні дослідних зразків, документації, виробів тощо</p> <p>Сума оцінок критерію 4:</p> <p>5. Ступінь використання на практиці отриманих результатів</p> <p>5.1. Ступінь впровадження результатів наукових досліджень в Україні</p> <p>5.2. Ступінь впровадження та використання результатів проектно-конструкторських і технологічних робіт, виготовлення дослідних зразків, документації, виробів в Україні</p> <p>5.3. Ступінь впровадження результатів науково-дослідних робіт та використання результатів проектно-конструкторських робіт та ін. в країнах СНД</p> <p>5.4. Ступінь впровадження результатів науково-дослідних робіт та використання результатів проектно-конструкторських робіт та ін. за межами країн СНД</p> <p>Сума оцінок критерію 5:</p> <p>6. Народногосподарська важливість діяльності організації (установи)</p> <p>6.1. Унікальність (монопольна діяльність) цієї організації (установи)</p> <p>6.2. Престижність діяльності організації (установи) для України з точки зору національно-культурного відродження та науково-технічного розвитку</p> <p>6.3. Важливість діяльності організації (установи) з точки зору цілісності циклу “дослідження – виробництво” на території України</p> <p>Сума оцінок критерію 6:</p> <p>Загальна оцінка за показниками</p>		

Наведена таблиця носить загальний характер і потребує уточнення в залежності від змін умов та обставин, в яких зараз працюють наукові підприємства. Крім того, вдосконалення таблиці буде потрібно після впровадження загального плану аудиту підприємств, які працюють в науково-дослідній галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Застосування єдиної програми аналізу підприємства на будь-якому рівні: міністерства, регіону, наукового закладу, на підприємстві, дає можливість отримання правдивої неупередженої інформації про рейтингове місце підприємства, що дає можливість визначитись з прийняттям

управлінських рішень для забезпечення перспективної та прибуткової діяльності наукового підприємства на майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методичні рекомендації для проведення атестації науково-дослідних установ від 22.05.96 м. Київ

2. Завлин П.Н., Васильев А.В. Оценка эффективности инноваций. – СПб.: Бизнес-пресса. – 1998. – 216с.

3. Инновационный менеджмент: Справ.пособ. / Под ред П.Н. Завлина. – СПб.: Наука, 1997. – 580с.

4. Инновационный менеджмент / Под ред. С.Д. Ильенковой. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 327 с.

5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч.посіб. – Суми: Університетська книга. – 2003. – 278с.

6. Краснокутська В.Н. Інноваційний менеджмент: Навч.посіб. – К: КНЕУ, 2003. – 504с.

7. Крылов Э.И., Власова В.М., Журавкова И.В. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 608с.

КРУПЕЛЬНИЦЬКА І.Г. – Старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, аспірант Державної академії статистики, обліку та аудиту.